

Eläkeläiset ry:n tavoiteohjelma

IKÄYSTÄVÄLLISEEN SUOMEEN

Eläkeläiset ry:n arvoja ovat ihmisarvo, tasa-arvo ja solidaarisuus. Eläkeläiset ry:n valtuustossa 10.6. 2019 hyväksytty Tavoiteohjelma *Ikäystävälliseen Suomeen* esittää toimenpiteitä, joilla turvataan kaikille Suomessa riittävä toimeentulo, yhdenvertainen osallisuus ja yhteiskunnan läpileikkaava ikäystävällisyys. Ikääntymispolitiikka koskee kaikkia, sillä tämän päivän työkäiset ovat huomispäivän eläkeläisiä. Sukupolvien vastakkainasettelun sijaan tarvitaan sukupolvet yhdistävää toimintaa, jolla yhteiskuntaan luodaan edellytykset hyvälle ikääntymiselle.

Sisällysluettelo

1. ARVOKAS JA TURVALLINEN IKÄÄNTYMINEN – JOKAISEN OIKEUS

- Ihmisoikeudet ja edunvalvonta
- Ikääntymispolitiikan haasteet kasvavat

2. RIITTÄVÄ TOIMEENTULO KUULUU KAIKILLE

- Työeläkkeet ja eläkejärjestelmä
- Kansan- ja takuueläkkeet
- Eläkeläisten verotus
- Ikääntyvien työntekijöiden tukeminen
- Asumisen hinta

3. SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT IKÄÄNTYMISEN TUKENA

- Ikääntyvien palvelu
- Sote-palveluiden kehittäminen
- Omais- ja läheishoito
- Sairastamisen maksut

4. IKÄÄNTYNEIDEN OSALLISUUS VAHVISTAA DEMOKRATIAA

- Kunnallinen päätöksenteko ja kansalaisvaikuttaminen
- Digitalisaatio
- Elinympäristö ja asuminen
- Osallisuutta tukevat palvelut

1. Arvokas ikääntyminen – jokaisen oikeus

Ihmisoikeudet ja edunvalvonta

Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille, myös kaiken ikäisille. Ihmisoikeuksien perusta on elämän suojeleminen ja jokaisen ihmisen arvokkuuden turvaaminen. Ikä, avuntarve tai riippuvuus läheisten tuesta eivät saa missään oloissa olla perusteena näiden oikeuksien rajoittamiselle.

Kaikenlaiseen ikäsyrijintään on puututtava. Ikääntyvää ihmistä on kohdeltava arvokkaasti ja arvostettava hänen tietojaan, taitojaan ja panostaan yhteiskunnassa ja yhteisöissä.

Ikääntyneiden ihmisoikeuksien toteuttaminen edellyttää valpasta edunvalvontaa. Eläkeläiset ry toimii eläkeläisten toimeentulon turvaamiseksi, eläketurvan parantamiseksi ja eläkeläisköyhyyden torjumiseksi. Järjestömme edellyttää, että ikääntyneet saavat toimintakyvyn heikentyessä ne palvelut, joiden avulla ihmisarvoinen elämä voidaan turvata. Ikääntyneiden mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tulee turvata.

Monet ikääntyneet jäävät toimintakyvyn heikentyessä ja läheisten menettämisen vuoksi yksin. Osallisuus eläkeläisten omassa järjestössä ja muissa lähiyhteisöissä tulee turvata tukemalla vapaata kansalaistoimintaa. Ikäystävällinen elinympäristö on ikääntyneen ihmisen turvallisuuden kannalta avainasemassa. Yhdyskunnat on suunniteltava turvallista liikkumista ja viihtyisää asumista tukeviksi.

Ikääntymispolitiikan haasteet kasvavat

Ikääntyvien määrä ja osuus väestöstä kasvaa nopeasti. 65 vuotta täyttäneitä on väestöstä yli viidennes (22 %) ja osuus kasvaa nopeasti. Erityisen nopeasti kasvaa kaikkein ikääntyneimpien määrä, mikä kasvattaa vanhusten hoivan ja palvelujen tarvetta.

Eliniän keskimääräinen piteneminen ja toimintakyvyn säilyminen aikaisempaa korkeampaan ikään ovat osoitus yhteiskuntapolitiikkamme onnistumisesta. Julkisessa keskustelussa saavutus esitetään usein uhkana, joka varjostaa nuorison ja koko kansantalouden tulevaisuutta. Uhalla perustellaan leikkauksia, jotka kohdistuvat niin ikääntyvien palveluihin kuin heidän eläketurvaansa.

Tosiasiasa ikääntyneet ovat yhteiskunnalle merkittävä voimavara. Yhä useammat jatkavat työssä entistä pidempään. Eläkkeelle siirtyneet tukevat kansantaloutta vapaaehtoisella omaistensa ja läheistensä hoivatyöllä ja osallistumalla vapaaehtoistyöhön kansalaisjärjestöissä. Eläkkeiden tuoma ostovoima tukee kansantaloutemme toimintaa.

Yhteiskunnan nopeutuva muutos haastaa ikääntyneet elinikäiseen oppimiseen. Teknologian nopea kehitys tarjoaa uusia keinoja oman elämän hallintaan. Teknologia ei kuitenkaan saa syrjäyttää inhimillistä kontaktia hoivatyössä. Uuden teknologian myönteisten mahdollisuuksien haltuunotto edellyttää koulutusta, jolla voidaan estää digisyrjäytymisen uhkaa.

Pitkäikäisyyden yhteiskunta edellyttää ikääntyvien näkökulman arviointia ja vaikutusarvioiden huomioon ottamista yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

2. Riittävä toimeentulo kuuluu kaikille

Enemmistö eläkeläisistä on pieni- tai keskituloisia. Kaikkein pienituloisimpia ovat takuueläkkeen saajat ja pääasiassa kansaneläkkeen varassa elävät. Köyhyys koskettaa usein yksin eläviä, ikääntyneimpiä naisia, ja niitä, joiden työura on jäänyt katkonaiseksi. Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on moittinut Suomen sosiaaliturvaetuuksien vähimmäistasoa riittämättömäksi. Eläkeläisköyhyyteen vaikuttavat tulojen lisäksi myös menot: asumismenot, palvelumaksut, ruoan, lääkkeiden, liikkumisen ja energian hinta vievät suuren osan eläkeläisten tuloista. Suomeen tarvitaan eläkeläisköyhyyden vähentämishjelma.

Yhteiskunnan tulonsiirtojen ja eläkejärjestelmän tehtävät on nähtävä laajasti yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta edistävinä, vanhuuden turvaa kaikille Suomessa työtä tehneille tarjoavina ja

tuloeroja tasoittavina. Eläkejärjestelmän tulee antaa riittävä turva myös katkonaisia työuria tehneille, joiden eläketurva koostuu pienestä työeläkkeestä ja osasta kansaneläkettä. Heitä ovat tyypillisesti varhain työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneet, lapsia kotona hoitaneet naiset, maahanmuuttajat, itsensä työllistäjät, taiteilijat ja luovan alan työntekijät sekä pienyrittäjät. Eläkejärjestelmän tulee nauttia luottamusta myös näiden työelämän muuttuessa kasvavien ryhmien joukossa. Työelämän muutos ja palkkasuhteen ulkopuolella tehtävän työn kasvu tulee ottaa huomioon.

Eläkerahastojen tuottoa on käytettävä ensisijaisesti eläkkeiden turvaamiseen ja parantamiseen. Paremmiin eläkkeiden ostovoimaa turvaava työeläkeindeksi painottaisi nykyistä enemmän ansiotason muutosta. Samalla on kansan- ja takuueläkkeen tasokorotuksen varmistettava, että pienituloisten suhteellinen asema ei heikkene.

Nuoria sukupolvia ei tule pelotella tulevien eläkkeiden riittämättömyydellä. Eläkejärjestelmän kestävyys on tärkein edellytys on korkea työllisyys. Työvoiman määrään vaikuttavat myös syntyvyys ja maahanmuutto. Hyvä työllisyys ja työn tuottavuus lisäävät mahdollisuuksia eläkeläisten suhteellisen taloudellisen aseman parantamiseen. Ikääntyvien työntekijöiden parempi osallisuus työelämässä, nykyistä joustavampi eläkkeelle siirtyminen, sekä vuorotteluvapaan ja muu iäkkäiden työntekijöiden tukeminen parantavat myös eläkejärjestelmän kestävyyttä.

Työeläkkeet ja eläkejärjestelmä:

- Eläkejärjestelmän tulee nauttia luottamusta kaikkien sukupolvien keskuudessa. Järjestelmän kestävyys tulee turvata. Rahastojen tuotolla on puskuroitava eläkemenojen ja –maksujen vaihtelua. Tuottoja tulee käyttää pienten eläkkeiden parantamiseen, ei vakuutusyhtiöiden väliseen asiakaskilpailuun, eläkemaksujen alentamiseen eikä rahastojen itsetarkoitukselliseen kasvattamiseen.
- Eläkejärjestelmän kestävyys sallii on työeläkeindeksissä ansioindeksin painoarvo nostettava nykyisestä. Jotta tämä ei kasvattaisi eläkeläisten tuloeroja, on samalla tehtävä vastaava parannus kansaneläkeindeksiin, sekä tasokorotukset kansan- ja takuueläkkeisiin.
- Suhteellisesti suurempi osa tuleviin indeksikorotuksiin käytettävissä olevista varoista on osoitettava pienten ja keskisuurten työeläkkeiden euromääräiseen korottamiseen.
- Eläkkeiden kasvua säätelevien indeksien rakennetta on muutettava huomioon paremmin eläkeläisten kulutuksen muusta väestöstä poikkeava rakenne.
- Eläkerahastojen varat on sijoitettava sosiaalisesti ja ympäristön kannalta vastuullisesti. Eläkerahastojen ei tule osallistua veroparatiiseihin, koska niihin sijoitetut varat ovat pois suomalaisesta tuotannosta ja kulutuksesta.
- Koska eläkeikä sidotaan elinajan odotteeseen, on elinaikakertoimesta luovuttava.
- Työuraeläkkeen ehtoja on kevennettävä, jotta siitä tulee aito vaihtoehto kuluttavan työuran jälkeen
- Yrittäjiä ja itsensä työllistäjiä on kannustettava yrittäjän Yel-järjestelmän hyödyntämiseen. Tavoitteena on oltava kaikille riittävä eläke, riippumatta työhistoriasta. Valtion tulee osallistua Yel-järjestelmän kustannuksiin, jotta turvattaisiin eläke kohtuullisin eläkemaksuin.

Kansan- ja takuueläkkeet:

- Takuueläkkeeseen ja kansaneläkkeeseen tarvitaan tasokorotus, tavoitteena 1000 euron vähimmäiseläke.
- Kansan- ja takuueläkkeisiin on tehtävä säännölliset indeksitarkistukset eikä niitä saa jäädyttää.
- Kansaneläkkeen puoliso vähennys on poistettava.
- Pientä, kansaneläkkeellä täydennettyä työeläkettä saavien aseman parantamiseksi on työeläkkeen kansaneläkettä pienentävää vaikutusta lievennettävä kansaneläkkeen suojaosaa kasvattamalla ja työeläkkeen kansaneläkettä pienentävää kerrointa pienennettävä. (työeläkkeen kasvu eurolla pienentäisi kansaneläkettä 40 sentillä nykyisen 50 sentin sijaan) Toimenpiteet myös kannustaisivat pienituloisia jatkamaan työelämässä pidempään.

- Kansaneläkkeen vanhuuseläkeikää on alennettava vastaamaan työeläkelain vanhuuseläkeiän alarajaa.
- Eläkkeen varhennusvähennys ei saa vaikuttaa takuueläkkeen määrään vanhuuseläkeiän täyttymisen jälkeen.

Eläkeläisten verotus:

- Eläketulon vero- ja maksurasitus ei saa olla pieni- ja keskituloisilla eläkeläisillä työtulon vero- ja maksurasitusta korkeampaa.
- Henkilökohtaisia tuloja pitää verottaa yhdellä progressiivisella tuloverolla. Verotuksen painopistettä ei tule siirtää progressiivisesta tuloverotuksesta välillisiin veroihin ja tasamaksuihin.
- Euromääräisen eläkekaton asettamisen mahdollisuus on selvitettävä.
- Pienten tulojen verotusta pitää keventää eläketulovähennyksellä sekä perusvähennystä korottamalla.
- Yle-veron alaraja korotettava 18 000 euroon vuodessa. Yle-veron euromääräistä ylärajaa on samalla nostettava niin, että Ylen rahoitustaso säilyy.
- Pienituloisille eläkeläisille on luotava verosta tehtävää kotitalousvähennystä vastaava taloudellinen avustus kotipalveluiden ostamista varten.

Ikääntyvien työntekijöiden tukeminen:

- Työpaikoilla on luotava käytäntöjä, joissa vanhempien, eläkeikää lähestyvien kokemusta, taitoja ja tietoja siirretään nuoremmille.
- Ikääntyvien osa-aikatyön mahdollisuutta pitää lisätä. Osatyökyvyttömyyseläkepäätöksen jälkeen työnantajan on järjestettävä osa-aikatyötä.
- Eläkkeelle siirtyville tulee välittää tietoa eläkkeistä, etuisuuksista sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista. Toiminnan, jolla yli 55-vuotiaita valmistetaan eläkepäiville, tulee olla normaalia käytäntöä kaikilla työpaikoilla.

Asumisen hinta:

- Kohtuuhintaista asuntotuotantoa on edistettävä vuokrien nousun hillitsemiseksi. Kunnille on säädettävä velvollisuus huolehtia riittävästä kohtuuhintaisesta asumisesta. Yksinasuvien kohtuuhintaiseen asumiseen on luotava nykyistä paremmat edellytykset.
- Asumistuen määräytymisessä käytettävien enimmäisasumismenojen ylärajoja on nostettava vähintään vuokrien ja elinkustannusten nousua vastaavasti. Asumistuen kehittämisessä eläkeläisten asema ei saa heikentyä, minkä vuoksi eläkeläisten erillinen asumistuki on säilytettävä.
- Sähkön ja it-yhteyksien hinnoittelussa on estettävä monopolihinnoittelu.

3. Sosiaali- ja terveyspalvelut ikääntymisen tukena

Toimivat ja maksuttomat tai kohtuuhintaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ovat merkittävä tuki pienituloisille eläkeläisille. Vanhustenhoidon puutteet Suomessa ovat rakenteellista väkivaltaa, joka tulee purkaa henkilöstöä lisäämällä. Kotihoidon ensisijaisuutta on korostettu liikaa niin, että heikkokuntoisia vanhuksia on jätetty kotihoidon varaan. Heikoimmassa asemassa ovat ne sairaat vanhukset, joilla ei ole omaisia eikä omaisuutta. Ympäri vuorokautista hoivaa on oltava tarjolla niin, ettei heitteille jättämisen riskiä synny. Omaishoitajat tarvitsevat työhönsä riittävää taloudellista ja jaksamista parantavaa tukea.

Julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut tarvitsevat kunnianpalautuksen. Ne eivät tavoittele voittoa, vaan ammattitaitoisen henkilökunnan tarjoamaa hyvää hoivaa. Tähän on mahdollisuus, kun julkisiin

palveluihin panostetaan riittävästi ja arvostetaan hoidon laatua. Julkisten palveluiden tuottajat voivat toimia esimerkkinä eettisissä valinnoissa, ja siten tukea kotimaista työllisyyttä ja ympäristöä.

Vanhuspalvelulaki ja sitä tukeva laatusuositus muodostavat kokonaisuuden, jota ei pidä rikkoa. Lain täysimääräinen toteuttaminen on turvattava valtion ja kuntien talousarvioissa. Palvelujen saatavuus on turvattava yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta. Digitalisointi, palvelumaksut tai liikkumisen hinta eivät saa muodostua esteeksi hoitoon pääsulle. Lähipalveluiden puuttuessa on taattava toimivat liikenneyhteydet palveluiden piiriin.

Ikääntyvien palvelut:

- Vanhusten hoivaan on sijoitettava määrätietoisesti lisää varoja. Ympäri vuorokautisen hoidon tarjontaa tehostetun palveluasumisen yksiköissä on lisättävä. Hoitajamitoitus on sekä laitoshoidossa, ympärivuorokautisessa hoidossa että kotihoidossa nostettava pohjoismaiselle tasolle velvoittavalla lainsäädännöllä. Mitoitukseen on laskettava mukaan vain varsinaista hoivatyötä tekevät. Koneet eivät voi korvata ihmiskontakteja.
- Vanhuspalveluita valvovien viranomaisten resurssit ja toimivaltuuksia on lisättävä.
- Hoito- ja hoivatarve on otettava huomioon iäkkäiden asumisratkaisussa. On päästävä oikea-aikaisesti tarkoituksenmukaisen palveluasumisen piiriin, jos ei enää tule toimeen kotona palvelutarpeen tai yksinäisyyden takia. Voittoa tavoittelemattomien palvelutarjoajien riittävä määrä pitää hinnat kohtuullisena.
- Palveluiden kehittämisessä on huomioitava yksilölliset tarpeet: parisuhdetilanne, seksuaali- ja kielivähemmistöt sekä maahanmuuttajat. Erityiseen riskiryhmään kuuluvat ulkomaalaistaustaiset iäkkäät, jotka eivät pysty opettelemaan suomea ja joilta puuttuvat tukiverkostot. Tarvitaan kulttuurisensitiivistä, asiakaslähtöistä työotetta.
- Ikääntyneellä tulee olla oikeus toimintakykyä tukeviin liikuntapalveluihin ja tarvittaessa avustettuun ulkoiluun.
- Ikääntyneiden oikeus kuntoutukseen on turvattava. Kuntoutuksen tulee olla oleellinen osa ikääntyneiden kansalaisten terveyden- ja sairaanhoitoa.
- Pienet tulot eivät saa olla este välttämättömien arjen apuvälineiden hankkimiselle. Kaikki lääkärin suosittelemat tarpeelliset apuvälineet tulee saattaa Kelan korvattavaksi.
- Saattohoidon saatavuus on varmistettava kaikille sitä tarvitseville ja lisättävä kuolevien potilaiden hoitoon liittyvää koulutusta ja kivunhoidon osaamista.
- Vammaispalvelulain kuljetuspalveluja tulisi laajentaa koskemaan myös ikäihmisiä, joilla on heikentynyt toimintakyky. Kelan korvaamien taksien tilausjärjestelmät eivät saa aiheuttaa viivytyksiä hoitoon pääsissä. Taksikorttien tulee oikeuttaa kaikkien taksien käyttöön.

Sote-palveluiden kehittäminen

- Sote-palveluissa tulee tavoitella toimivia peruspalveluita ja hoitoketjuja, sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteensovittamista ja tasa-arvoisia palveluita koko Suomessa. Uudistuksia ei tule kiirehtiä, vaan tarvittaessa edetään asteittaisten alueellisten kokeilujen kautta. Laajapohjainen parlamentaarinen valmistelu on luonteva yli vaalikausien ulottuvissa hankkeissa.
- Julkisella vallalla tulee olla järjestämisvastuun lisäksi keskeinen rooli palvelujen tuottajana. Verovaroin kustannettavat yksityiset palvelut on rajattava tilanteisiin, joissa julkinen palvelu ei voi tarjota riittävän laadukkaita ja monipuolisia palveluita. Viranomaistehtäviä ei pidä ulkoistaa yrityksille. Julkista omaisuutta ja varoja ei tule altistaa veroparatiisitaloudelle.
- Julkisuusperiaate on ulotettava sote-yhtiöihin ja niiden hallitusten toimintaan, jos palvelutuotantoa yhtiöitetään.
- Palveluiden tulee olla saavutettavissa kohtuullisten liikenneyhteyksien, ajan ja hinnan puolesta.
- Sosiaali- ja terveyskeskuksen vanhusneuvola on hyvä tapa järjestää vanhuspalvelulain edellyttämä neuvontapalvelu sekä ennalta ehkäisevä sosiaali- ja terveyspalvelu ns. yhden luokun periaatteen mukaisesti.

- Julkisissa palveluhankinnoissa tulee painottaa laatutekijöitä, kuten kotimaista työllisyyttä tukevaa laadukasta lähiruokaa.
- Eläkkeelle siirtyville on luotava sujuva tie työterveyshuollosta julkisiin palveluihin. Putoaminen työterveyshuollon piiristä on suuri muutos monelle eläkeläiselle. Varhainen tuki tulee käynnistää kaikkien terveystarkastuksella 65 ikävuodesta lähtien.

Omais- ja läheishoito:

- Omaishoidon tukitoimet tulee räätälöidä yksilöllisesti tilanteen mukaan. Omaishoidon tulee aina olla vapaaehtoista. Työn ja omaishoidon yhteensovittamista tulee helpottaa.
- Omaishoidon tuen tasoa on korotettava, taksat on yhtenäistettävä ja niiden maksatus on siirrettävä Kelaan. Omaishoidon tuen tulee olla etuoikeutettu tulo, jota ei oteta huomioon muita etuuksia laskettaessa.
- Omaishoitajien jaksamisesta on huolehdittava vuosittaisilla terveystarkastuksilla ja järjestämällä omaishoitajille kuntoutusta ja virkistystoimintaa. Omaishoitajien vapaiden turvaamiseksi tarvitaan kotiin tuotavia ja kodin ulkopuolisia sijaishoitomuotoja.
- Kuntien tulee tehostaa tiedotusta omaishoitajille kuuluvista taloudellisista ja jaksamista tukevista tukimuodoista.

Sairastamisen maksut:

- Terveyskeskuksen käyntimaksut tulee poistaa. Myös hampaiden perushoidon tulee olla maksutonta. Puhelinpalvelu sekä lääkärintodistukset ja -lausunnot tulee saada maksutta. Asiakasmaksuista on luovuttava silloin, kun ne aiheuttavat toimeentulotuen tarvetta.
- Julkisten palveluiden maksujen perinnästä yksityisten perintätoimistojen kautta on luovuttava. Ulosottoviranomaisten on aktiivisesti tiedotettava asiakkaiden oikeuksista.
- Kotipalveluista perittäviä maksuja on alennettava ja kotipalveluiden asiakasmaksujen tulo rajaa tulee korottaa vähintään EU:n määrittelemälle köyhyysrajalle (1000 e/kk).
- Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen maksut on rinnastettava, jolloin maksu olisi samansuuruinen palvelumuodosta riippumatta.
- Terveyspalvelut, lääkkeet ja matkakulut on saatava yhtenäisen maksukaton piiriin. Samaan maksukattoon on yhdistettävä myös hampaiden perushoito sekä omaishoitajan vapaan aikaisen sijaishoidon maksut. Maksukaton tulee olla korkeintaan yhden kuukauden takuueläkkeen suuruinen.
- Maksukaton seuranta tulee keskittää Kelaan, josta edunsaaja saisi tiedon maksukaton täyttymisestä automaattisesti.
- Maksukaton kertymistä tulee jaksottaa vuoden aikana ja kalenterivuodesta tulee siirtyä joustavampaan jakson määrittelyyn.
- Lääkekorvauksen alkuomavastuusta on luovuttava. Pitkäaikaissairauksien, kuten diabeteksen, lääkkeet ja hoidon apuvälineet on korvattava kokonaan.

4. Ikääntyneiden osallisuus vahvistaa demokratiaa

Kansalaisyhteiskunta ja ihmisten osallistuminen pitää monin tavoin yllä yhteiskunnan vakautta, edistää väestön terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Ikääntyville kuuluu oikeus lähiyhteisöjensä täysivaltaiseen jäsenyyteen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen demokratian pelisääntöjen mukaan. Vanhuspalvelulain edellyttämät vanhusneuvostot ovat tärkeä vaikutuskanava ikäihmisten asioissa. Eläkeläisjärjestöjen edustus vanhusneuvostoissa luo suoran yhteyden kansalaisyhteiskuntaan.

lääkkäiden ihmisten yksinäisyyttä on ehkäistävä ja edistettävä yhteiskuntaa, johon eivät kuulu väkivalta, päihdeongelmat, tai yksinäisten vanhusten huijaaminen ja hyväksikäyttö. Sääntelyn ja ikäteknologian avulla voidaan parantaa monien ikäihmisten turvallisuutta, elämänlaatua ja

liikkumista. Minkäänlaista ikäsyrjintää ei tule hyväksyä, vaan ihmisillä on oltava moninaisista taustoista ja lähtökohdista riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua.

Digitalisaatio muuttaa osallistumisen muotoja. Tiedonvälityksen murros on lisännyt niiden vaikutusmahdollisuuksia, joilla on valmiuksia digitaaliseen viestintään. Samalla niiden, joilla ei näitä valmiuksia ole, luottamus demokraattisiin instituutioihin murenee ja monia uhkaa digisyrjäytyminen. Digitalisoinnin tuomia säästöjä tulee siksi käyttää kasvokkaisen palvelun lisäämiseen sitä tarvitseville.

Elinympäristön esteettömyys ja turvallisuus edistävät ikäväestön liikkumista ja osallisuutta. Rakennetussa ympäristössä on jo suunnitteluvaiheessa huomioitava asukkaiden toimintakyvyn muutokset. Ympäristön käveltävyys ja liikennejärjestelyt ovat tärkeitä. Esteettömyys tukee ikääntyneiden itsenäistä elämää ja mahdollisuutta asua omassa kodissa. Sään ääri-ilmiöitä, varsinkin pitkiä hellejaksoja tuottava ilmastonmuutos aiheuttaa terveydellisiä ongelmia varsinkin sairaille ja monia lääkkeitä käyttäville ikääntyneille ihmisille. Siksi osallistuminen ilmastonmuutoksen torjuntaan on yksi eläkeläistoiminnan tärkeä tavoite.

Asumis- ja palvelutarpeet vaihtelevat suuresti iän ja toimintakyvyn mukaan. Tarvitaan monipuolisia yksilölliset tarpeet huomioivia asumisratkaisuja, kuten vanhuksille tarkoitettuja asunisoikeusasuntoja, seniori- tai palvelutaloja, ryhmäkoteja, tai näiden välimuotoja. Palvelu- tai monisukupolvikortteliratkaisut sisältävät erilaisia asumisen ja hoivan yhdistelmiä sekä yhteisöllisyyttä tukevia yhteistiloja.

Päätöksenteko ja kansalaisvaikuttaminen:

- Vanhusneuvostoille on turvattava riittävät voimavarat ja aito vaikutusvalta jo asioiden valmisteluvaiheessa nuorisovaltuustojen tapaan. Vanhusneuvostoihin tulee nimetä paikkakunnan merkittävimpien eläkeläisjärjestöjen edustajat, jolloin niillä on suora yhteys kansalaisyhteiskuntaan.
- Ikäihmisten osallistuminen ei saa olla näennäistä. Nettikuulemisen lisäksi tarvitaan avoimia kuntalaiskeskusteluja ja kuulemistilaisuuksia sekä asukas- ja asiakaskyselyitä. Päätöksentekijät ja virkamiehet voivat myös jalkautua alentuneen toimintakyvyn omaavien vanhusten luo.
- Kuntien on talousarvioissaan toiminta-avustuksilla ja muulla tuella edistettävä ja luotava edellytyksiä eläkeläisyhdistysten toiminnalle. Asianmukaiset, esteettömät ja maksuttomat tilat edistävät eläkeläis- ja muuta kansalaistoimintaa. Tarvitaan matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja monisukupolvisia tiloja.
- Ikäväestön kirjo on huomioitava kunnan keskeisissä asiakirjoissa, kuten vanhuspalvelujen strategiassa, hyvinvointikertomuksessa, kotouttamissuunnitelmassa ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa. Vanhuspalveluihin on nimettävä vähemmistökyseymysten vastuhenkilö.
- Valtakunnallinen vanhusasiainvaltuutettu ja kunnalliset vanhusasiamiehet vahvistavat ikäväestön ääntä ja oikeusturvaa.
- Suomen kunnat voivat liittyä eurooppalaiseen ikäystävällisten kuntien verkostoon, jotta päätöksentekijöiden huomio kiinnittyisi vahvemmin väestön ikääntymiseen. (Age-friendly cities).

Digitalisaatio:

- Digitalisointi ei saa lisätä ikäihmisten riskiä syrjäytyä. Digitaalisen palvelun rinnalla on aina oltava mahdollisuus ei-digitaaliseen palveluun. Digitalisoinnin aikaansaamat säästöt tulee suunnata ihmiskontaktien lisäämiseen niitä tarvitseville.
- Digilaitteiden ja –palveluiden käytön opastus ja neuvonta tulee ottaa pysyväksi osaksi julkisia palveluita, esimerkiksi kirjastoissa.

- Julkisten digitaalisten palveluiden tulee olla kaikilla laitteilla toimivia ja helppokäyttöisiä sekä saavutettavia. Niitä kehitettäessä ja uudistettaessa tulee ikääntyneet ottaa mukaan suunnitteluun ja testaamiseen.
- Epäeettistä markkinointia puhelin-, digitaalisessa-, ja ovelta ovelle myynnissä on rajoitettava lainsäädännöllä, soitonesteilla ja edellyttämällä kalliimmista ostoissa kirjallista vahvistusta.

Elinympäristö ja asuminen:

- Vanhuksia ei saa asuntopolitiikalla eristää muista ihmisistä. Palveluasuminen tulee sijoittaa muun asuntokannan yhteyteen. Uudet asuinalueet tulee suunnitella monisukupolvisiksi ja esteettömiksi niin, ettei niistä tarvitse ikääntymisen vuoksi muuttaa pois.
- Olemassa olevien rakennusten ja asuntojen korjaamista esteettömiksi tulee tukea korjausavustuksin. Ikääntymisen vuoksi muuttamaan joutuvien asunnon vaihtoa on helpotettava.
- Iäkkäiden asumisessa on huomioitava terveysriskit, kuten ilman epäpuhtaudet ja ilmastomuutoksen aikaansaamat lämpötilan vaihtelut. Rakennusmääräyksiin ja asumisterveysohjeisiin tulee saada nykyistä tiukemmat ylä- ja alarajat sisäilman lämpötilalle, jota voidaan säädellä esimerkiksi ilmastointilaitteiden ja kaukojäähdytyksen avulla.
- Ikäihmisillä on oltava oikeus ja mahdollisuus ulkoiluun riippumatta siitä, asuvatko he kotona vai hoivalaitoksessa. Ikäystävälliseen ja turvalliseen elinympäristöön kuuluvat kävelyä suosivat liikenneratkaisut, yhteisöllisyys ja sosiaalinen kontrolli, sekä hyvä valaistus, reittien talvikunnossapito ja riittävät levähdys- ja virkistysmahdollisuudet. Toimintakyvyltään heikentyneiden tai muistisairaiden liikkumista on tuettava liikennejärjestelyin ja helppolukuisin opastein.
- Muistisairaille on perustettava muistikyliä, joissa muistisairaavat voivat elää ja toimia vapaasti.
- Yhteiset viheralueet ovat luontevia monisukupolvisen kohtaamisen paikkoja. Iäkkäiden pääsy lähiluontoon on turvattava. Kuntien tulee rakentaa eri ikäisten yhteiseen käyttöön tarkoitettuja ulkoilupuistoja.

Osallisuutta tukevat palvelut:

- Ikääntyneille on tarjottava mahdollisuuksia pitää huolta itsestään harrastusten ja inhimillisen vuorovaikutuksen kautta. Kuntien tulee jakaa ikääntyneille tarkoitettuja kulttuuri- ja liikuntaseteleitä, jotka oikeuttavat maksuttomaan kulttuuri- ja liikuntapalvelujen käyttöön.
- Ikääntyvien vapaaehtoistoimintaa kouluissa ja päiväkodeissa tulee edistää.
- Julkisessa liikenteessä eläkeläisten alennushintojen on oltava voimassa kellonajoista riippumatta. On edettävä kohti yhtenäistä valtakunnallista joukkoliikenteen eläkeläisalennusta. Maksuton joukkoliikenne hyödyttäisi erityisesti ikäihmisiä.
- Kansalais- ja työväenopistojen toimintaedellytysten vahvistaminen tukee ikääntyvien osallisuutta.
- Ikääntyneille maahanmuuttajille on tarjottava mahdollisuus heidän tarpeitaan vastaavaan suomen tai ruotsin kielen opetukseen.
- Toimivat peruspankkipalvelut on turvattava koko maassa, sekä riittävä ja kohtuuhintainen palveluvalikoima, joka sisältää myös kasvokkaisen asioinnin. Peruspostipalvelut on järjestettävä julkisena palveluna koko maassa.
- Tiedotusvälineiden merkitys kasvaa usein iän myötä, kun oma liikkuminen vähenee. Erityisesti viranomaisviestinnän on oltava selkeää. Yleisradiolla pitää olla tärkeä rooli puolueettoman ja monipuolisen tiedonvälityksen tarjoajana.

Tavoiteohjelma **Ikäystävälliseen Suomeen** toimii tukena Eläkeläiset ry:n ja sen jäsenistön tekemälle edunvalvontatyölle. Tavoitteita nostetaan esille aloitteissa, kampanjoissa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tavoitteiden edistämiseksi Eläkeläiset ry hakee aktiivisesti kumppaneita eri yhteiskunnallisista toimijoista.